

- N.B. :** (1) All questions are compulsory.
 (2) Figures to the right indicate full marks.

1. (a) Correct the following sentences :-

- (i) Ramesh score highest marks in the class.
 (ii) Please examine your documents careful.
 (iii) Hakim run fast than Amit.
 (iv) This kind of work are not interesting at all.

4

(b) Fill in the blanks using correct prepositions :-

- (i) I am not satisfied _____ my result in Last exam. (with, to, by, in)
 (ii) We shall try to finish the work _____ Sunday. (by, on, at, in)
 (iii) Ram fell _____ the tree. (form, for, at, on)
 (iv) Take care _____ your health. (by, for, of, from)

4

(c) Match the columns :-

A	B
(i) Listen	(1) traffic rules on the road
(ii) you must obey	(2) carefully to your elders advises
(iii) the birds were flying	(3) from Pune to Mumbai
(iv) He has returned	(4) high above the sky

4

(d) Write synonyms of the following :-

- (i) beautiful
 (ii) love

4

Write antonyms of the following :-

- (i) old
 (ii) narrow

(e) Mark the primary stress on the syllables of the following words :-

- (i) invention
 (ii) remark
 (iii) marvel
 (iv) prayer

4

[TURN OVER

2. (a) Read the following passage carefully and answer the questions given below :-

With the leisure now I had I took up writing again. It was my father who had taught me to read and write. People said that he did it because he wanted his children to be one cut above the rest ; perhaps so I am certain that he also knew that it would be a comfort to me in times of sorrow and a joy to me in times of peace. So he taught his six children, myself the youngest by ten years, with the patience he brought to all things. "Practise hard" he would say watching me busy with slate and pencil. "For who knows what dowry there will be for you when you are ready" and I would childishly listen lightly and take up my pencil again. "What use, my mother said,". That a girl should be learned ? Much good will it do her when she has many sons and a husband to look after. Look at me, am I any worse that I cannot spell my name, so long as I know it ? Is not my house clean and sweet, are not my children well fed and cared for ? My father laughed and said "Indeed, they are" and did not pursue the matter, nor he give up his teaching.

Questions :-

- (1) Indicate whether the following statements are true or false : 3
- (i) People thought that the father wanted his children to make them better than others. (True / False)
- (ii) The writer was ten years younger than the 5th child. (True / False)
- (iii) The father tried hard to convince the mother about the importance of education. (True / False)
- (2) Why did the father educate his children ? 1
- (3) Which good quality did the father have as a teacher ? 1
- (4) Was the writer serious about her studies when she was a child ? 2
- (5) Did the mother think that studying would be useful to her daughter ? (Yes / No) 2
Give the sentence that shows the mother's attitude.
- (6) Give a title to the above passage. 1

- (b) Read the following passage and answer the questions given below :-

Trees are important to man in three important ways. They provide man wood, they give him shades and they help to prevent droughts and floods. Unfortunately in many parts of the world man has not realised that the 3rd of these services is the most important. In order to draw quick profit from the trees, he has cut them down in large numbers, only to find that with them he has lost the best friend he had.

Two thousand years ago, a rich and powerful country cut down its trees, to build warship to gain itself an empire. It gained its empire, but without its trees. Its soil became hard and poor. This country found itself faced with floods and starvation. Everywhere, a Government tries to create its awareness of the tree plantation but the people hardly bother. Some awareness is difficult to pursue among villagers. The villagers want wood to cook their food. Even they make money by selling wood to townsmen. A villager is too careless to plant a new tree and to look after it. It is necessary that Government should have good system to control the damages to trees and protecting forest from getting disappeared.

Questions :-

- (1) Mention how trees are important to man in three different ways ? 1
- (2) Which is the most important service provided by tree to man ? 1
- (3) Choose one of the alternatives that appears to be an appropriate answer. The man has lost his best friend because. 1
- (a) he burnt the trees
- (b) he has cut down the trees in large number
- (c) he has not used fertilizers.
- (4) Mention two adverse effects the empire had to face, when given no importance to trees. 2
- (5) Choose one of the alternatives that appears to be an appropriate answer. "Such awareness is difficult to pursue among villagers". Awareness stands for - 1
- (a) bad idea (b) Realization (c) A joke
- (6) How do villagers use wood ? Mention the major uses. 1
- (7) Write adverb form of the following words :- 3
- (a) part (b) Necessary (c) World.
3. (a) (i) Write a letter of Application with your Bio-Data to the General Manager, Reliance Industries Ltd. Mumbai for the post of an "Accountant". 7
- (ii) Write a complaint letter to a supplier who has supplied inferior quality of goods. Ask for a prompt adjustment. 7
- (b) Write short notes on (any 2 out of 3) :- 6
- (i) Salutation in a letter
- (ii) Complimentary close in a letter
- (iii) Correctness in letter writing.
4. (a) Write a committee report to start a cooperative store in your college premises. Give 12 recommendations.
- (b) Write short notes on (any 2 out of 3) :- 8
- (i) Individual Report
- (ii) Committee Report
- (iii) Various stages of Report writing.

[TURN OVER

(3)

5. (a) Write a summary of the following passage :-

7

Advertising is a business. It is all for business. To a manufacturer, advertising is usually considered a part of the firm's marketing programme. To the retailer, it is also part of his so called 'marketing mix'. To the various media of communication, it is both the major source of revenue and a means of providing information about products and services to their audiences. To the consumer, it is a major source of information regarding products and services.

Good advertisement is a means of educating the public in good taste. It moulds the psychology of the consumer and brings him to the point of sale. In a country like India where people, especially in the rural areas have acquired a certain amount of purchasing power but one at the same time stopped in superstition and blind beliefs, advertising has a big role to play in changing conventional habits. It should help to educate and motivate the masses, so that the little surplus that they have is not frittered away in traditional and wasteful expenditure. But it is used in the purchase of goods and services which will help to make their lives richer and at the same time participate in the Government's effort for the growth of the economy.

- (b) Write a short note on "importance of technical data".

5

- (c) Read the following poem carefully and answer the questions asked below :-

My heart leaps up
When I behold a rainbow in the sky
So it was when my life began
So it was when I am a man
So it will be when I grow old
O' let me die !

(i) What is the impact of rainbow on the mind of the poet ?

2

(ii) How was the rainbow look like when the poet was a child ?

2

(iii) How shall the rainbow be when the poet grows old ?

2

(iv) Why does the poet wish to die at the end of the poem ?

2

सूचना : (१) प्रश्नासमोरील अंक गुण दर्शवितात.

(२) अंतर्गत पर्याय लक्षात घ्या.

१. 'निवडक मराठी कथा' या कथासंग्रहाच्या आधारे स्त्री विषयक जाणिव्या व्यक्त करणाऱ्या कथांचा आशय स्पष्ट करा. १६

किंवा

'निवडक मराठी कथा' या कथासंग्रहातील तुम्हाला आवडलेल्या कोणत्याही दोन कथांतील साम्यभेद स्पष्ट करा.

२. 'कविता शतकांची' या कविता संग्रहाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. १६

किंवा

'कविता शतकांची' या कविता संग्रहातील प्रेमविषयक जाणिव्या व्यक्त करणाऱ्या कवितांचा आशय स्पष्ट करा.

३. पुढीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा :- १४

- (अ) 'मरीआईचा गाडा' मधील नायकाचे भावविश्व
- (ब) 'कृष्णविवर' मधील विज्ञानवाद
- (क) 'लग्न संपल्यावर' कथेतील आशयविश्व
- (ड) 'सर्व्हिस मोटार' मधील इजाप्पाची व्यक्तिरेखा.

४. पुढीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा :- १४

- (अ) 'मृण्मयी' कवितेतील आर्त प्रीतीचे स्वरूप
- (ब) 'जोगिया' कवितेतील कंचनी
- (क) 'चाफ्याच्या झाडा' तील चेतनीकरण
- (ड) 'सत्य' कवितेतील प्रेमभाव.

५. पुढीलपैकी कोणतेही पाच उपप्रश्न सोडवा. :- ४०

- (अ) तुमच्या महाविद्यालयात संपन्न झालेल्या 'मराठी भाषा दिनाची' बातमी तयार करा.
- (ब) चिन्हे व विरामचिन्हे या बाबत लेखन करा.
- (क) रयत शिक्षण संस्था सातारामध्ये रिक्त असलेल्या माध्यमिक शिक्षक पदाच्या जागेसाठी अर्ज लेखन करा.
- (ड) 'श्री. अनिल गांगण' यांनी मुलाच्या शिक्षणासाठी भविष्य निर्वाह निधीतून रुपये ५०,००० ची मागणी केली आहे. श्री. गांगण हे भाषा संचनालय, मुंबई महाराष्ट्र राज्य या ठिकाणी सेवेत आहेत. या माहितीच्या आधारे टिप्पणी तयार करा.

- (इ) 'रूची' लोणचे उत्पादन करणाऱ्या कंपनीने बाजारपेठेत आपल्या उत्पादित मालाला मागणी वाढावी यासाठी नेमलेल्या अभ्यास समितीने तयार केलेले अहवालात्मक इतिवृत्त लिहा.
- (ई) 'अभिरूची' या प्रकाशन संस्थेने महाविद्यालयीन युवकांसाठी 'शिवतेज' छत्रपती शिवाजी महाराजांचे चरित्र ग्रंथाचे प्रकाशन केले आहे त्याची जाहिरात तयार करा.
- (ग) पुढील उताऱ्याचे मराठी भाषांतर करा.

India carries a historical boggage of caste discrimination and illiteracy, and more recent ilis like communal probles, crime and corruption. For such a society, mere economic development at a micro-level will not be adequate, if anything, it may intesify some of its woes, particularly crime. We, therefore, need a more holistic goal: a definition of development that is very broad and multidimensional, or a vision that goes beyond development.

- (फ) पुढील मराठी उताऱ्याचे सारांश लेखन करा.

व्याकरण हा लेखनातील महत्त्वाचा भाग आहे. अतिपरिचयाचा आहे असे म्हटले तरीही चालेल. व्याकरण हा शब्द उच्चारला आणि ज्याच्या कपाळाला आठ्या पडल्या नाहीत किंवा डोके ठणकायला लागले नाही असा माणूस विरळ. व्याकरणाचे काटेरी कुंपण ओलांडल्याशिवाय साहित्याच्या नंदनवनात प्रवेश करता येत नाही. निदान परभाषांतल्या साहित्याचा रसास्वाद हे दिव्य पार पाडल्यावाचून घेता येणार नाही अशी मान्यता आहे. 'ब्रह्मपदी' नाचण्यासाठी लोखंडाचे चणे खावे लागतात. भाषाप्रभुत्वासाठी खायचे लोखंडाचे चणे म्हणजे व्याकरण असेही पुष्कळांना वाटते. ते चावणे आणि पचवणे ही गोष्ट बहुतेक लोकांना इतकी कठीण वाटते की, त्यापेक्षा 'नको ती नवी भाषा' असे म्हणण्याइतकी या विषयीची धास्ती ते घेतात.

व्याकरणा शिवाय परभाषा येणार नाही ही समजूत तर आहेच, पण स्वभाषेवरील प्रभुत्वालाही 'शुद्ध कसे बोलावे आणि शुद्ध कसे लिहावे' याचे नियम आलेच पाहिजेत असेही मानणारे असंख्य लोक आहेत. आपण बोलतो त्या भाषेच्या स्वरूपापेक्षा आणि माहितीपेक्षा व्याकरण हे काही विशेष वेगळे आहे, असे मानले जाते. जोडे घालून देवळात जाता येणार नाही, त्याचप्रमाणे बोलायची भाषा साहित्यात वापरून चालणार नाही, असा एक जवळ जवळ सर्वसामान्य समज आहे. म्हणजे आपणाकडे रुढ असणाऱ्या 'व्याकरण' या शब्दाचा अर्थ 'लिहिण्याच्या भाषेचे नियम' असा करायला हवा. 'शुद्ध कसे बोलावे' हा विषय या व्याकरणाच्या कक्षेत येऊ शकत नाही.

१. निम्नलिखित अवतरणों की संदर्भ सहित व्याख्या कीजिए :--

१४

(क) "अपना क्या है इस जीवन में
सब तो लिया उधार,
सारा लोहा उन लोगों का
अपनी केवल धार।"

अथवा

"सिद्धि हेतु स्वामी गए यह गौरव की बात,
पर चोरी-चोरी गए, यहीं बड़ा व्याघात।
सखि वे मुझसे कहकर जाते,
कह, तो क्या मुझको वे अपनी पथ-बाधा ही पाते?"

(ख) "इंडिया में भी तो जैसे हम बैल गाड़ी के लेवल से ऊपर नहीं उठे, तो वेसे ही फूलों के मामले में गेंदे से ऊपर नहीं उभ आए।"

अथवा

"कोई दिल्ली गाँधीजी के लिए नहीं जाता। हाँ, आप ऐसा करें दिल्ली सूट का कपड़ा खरीदने जायें और इस दौरान गाँधी-समाधि को भेट दें।"

२. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए :--

(ग) 'पुष्प की अभिलाषा' कविता की मूल संवेदना पर प्रकाश डालिए।

२४

अथवा

'बीन भी हूँ मैं तुम्हारी रागिनी भी हूँ' इस कविता का भावार्थ अपने शब्दों में लिखिए।

(घ) 'प्रधानमंत्री क्यों नहीं हैंसते' निबंध का व्यंग्य स्पष्ट कीजिए।

अथवा

'मौत की राजनीति' निबंध का व्यंग्य स्पष्ट कीजिए।

३. निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए :--

(च) 'कवि कुछ ऐसी तान सुनाओ' कविता का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए।

१०

अथवा

(छ) 'घृणा और प्रेम कहां से शुरू होते हैं?' निबंध के व्यंग्य को स्पष्ट कीजिए।

४. (अ) निम्नलिखित विषयों पर टिप्पणियाँ लिखिए :--

१०

(ज) 'झांसी की रानी की समाधि पर' कविता का आशय।

अथवा

'रोटी' कविता की मूल संवेदना।

(झ) 'घूस एक चिकनाई है' निबंध का आशय।

अथवा

'भगवान बचाए मेहमान से' निबंध का व्यंग्य।

- (आ) निम्नलिखित प्रश्नों के एक वाक्य में उत्तर लिखिए :-- १२
- (१) यशोधरा किसकी पत्नी है ?
 - (२) स्वतंत्रता कहां से पुकारती है ?
 - (३) अच्छे और बुरे व्यक्ति के प्रतीक कौन है ?
 - (४) 'मोचीराम' कविता के कवि का नाम क्या है ?
 - (५) पूरे शहर के लिए क्या मयस्सर नहीं था ?
 - (६) कई दिनों तक किसकी हालत शिकस्त रही ?
 - (७) घूस क्या दूर करती है ?
 - (८) 'भोलाराम का जीव' निबंध के लेखक का नाम क्या है ?
 - (९) झूठी शान के प्रदर्शन के लिए किसके सींगों का प्रयोग किया जाता है ?
 - (१०) समस्या सुलझाने में किसका योगदान है ?
 - (११) किसका हंसना हमारा अंतरिक मामला है ?
 - (१२) हमारा आधा जीवन राष्ट्र को आधा किसे समर्पित है ?

५. (ट) आपके मित्र राकेश की शादी सम्पन्न हुई है। उसे बधाई पत्र लिखिए। ८
- अथवा

नालंदा महाविद्यालय, तिलक नगर, पनवेल में पुस्तकालय अध्यक्ष का पद रिक्त है। अपने आको उम्मीदवार मानते हुए आवेदन पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए।

- (ठ) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर निबंध लिखिए :-- १२
- (१) महिला अत्याचार : एक समस्या।
 - (२) वर्तमान शिक्षा व्यवस्था।
 - (३) बढ़ती महंगाई।
 - (४) वर्तमान राजनीति।

६. (प) निम्नलिखित मुहावरों का अर्थ बताते हुए वाक्य में प्रयोग कीजिए :-- २
- (१) अगर-मगर करना।
 - (२) पानी फेर देना।

- (फ) निम्नलिखित वाक्यों के शुद्ध रूप लिखिए :-- २
- (१) सरकार ने लगन वसूल कर ली।
 - (२) शिला ने सब गहने उतार फेका।

- (ब) निम्नलिखित वाक्यों का काल परिवर्तन कीजिए :-- २
- (१) नारद को दया आ जाती है। (पूर्ण भूतकाल)।
 - (२) मैं सरकारी दफ्तर जा रहा हूँ। (सामान्य भविष्यकाल)

- (य) कोष्ठक की सूचना के अनुसार वाक्यों में परिवर्तन कीजिए :-- २
- (१) तुम जानते न थे, यह झूठ है। (सामान्य वाक्य)
 - (२) क्या तुम कल पुस्तक पढ़ रहे थे। (विधि वाक्य)

- (र) निम्नलिखित संज्ञा शब्दों के लिंग परिवर्तन कीजिए :--(चार में से दो) २
- (१) लड़का (२) दास (३) धोबी (४) लेखक।

F.Y.B.A.

8: 1st Half-2017-(b)-Avi

Con. 175-17.

French (Compulsory Lang.)

SM-5232

May
2017

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B.** (1) Use of **dictionary** is **not allowed**.
(2) **All** questions except Question No.1 is to be answered in **French**.
(3) **All** questions are **compulsory**.
(4) Question No. 3 A is based on **Revised Syllabus**. Question No. 3B is based on **Old Syllabus**. Attempt either Question No. 3A or Question No. 3B.

Texts : (1) **Revised Syllabus: Maigret et la Jeune morte - Georges Simenon.**
(2) **Old Syllabus : 'Un Noël de Maigret' - Georges Simenon**

1. Traduisez en anglais

20

Le départ de la famille Lenoir pour la France est enfin décidé pour le quinze juin. M. Lenoir fait retenir une cabine sur un bateau de Southampton. Puis il écrit au gouvernement pour obtenir un passeport. Hélène et Arthur font leurs adieux à leurs amis. Ceux-ci leur disent de leur envoyer les cartes postales de Paris et ils leur souhaitent bon voyage. Le jour du départ on fait transporter les malles et les valises à la gare. M. Lenoir prend les billets de chemin de fer et fait enregistrer les bagages. Le train arrive en gare. Helene et Arthur montent en wagon avec leurs parents. Le train part et en quelques heures ils arrivent au port d'embarquement où ils prennent le bateau. La traversée est assez agréable. Ils ont de beau temps pendant tout le voyage. Quand ils arrivent au Havre ils prennent le train pour Paris. En route ils voient une belle campagne passer devant leurs yeux. Le train ne met que trois heures pour arriver à Paris.

2. (a) Récrivez les phrases suivantes selon les indications entre les parenthèses :—

10

- (i) Mon frère voyage _____ Italie. (Remplissez avec une préposition convenable)
(ii) Roma n'aime personne. (Mettez à l'affirmatif)
(iii) Prenez trois livres ! (Remplacez le nom par un pronom convenable)
(iv) Mettez-y-en. (Mettez au négatif)
(v) J'ai trente ans. (Posez une question pour cette réponse)
(vi) Voici les gants _____ vous cherchez. (Remplissez le tiret avec un pronom relatif)
(vii) 11h45 (Ecrivez en toutes lettres)
(viii) J'ai acheté une robe. (Mettez au passif)
(ix) La boîte est vide. (Donnez le contraire du mot souligné)
(x) L'image est dans le livre. (Mettez au pluriel)

[TURN OVER

(b) Mettez les verbes entre les parenthèses au temps convenable

10

- (i) (Choisir) -vous des romans ?
- (ii) Nous (manger) du pain chaque jour.
- (iii) Demain (avoir)-ils des billets ?
- (iv) Hier, ils (se laver) à la fontaine.
- (v) (S'amuser) mon enfant !

3. Qs. 3A is based on Revised Syllabus 'Maigret et la Jeune morte' by Georges Simenon and 30

Qs.3B is based on Old Syllabus 'Un Noël de Maigret' by Georges Simenon.

Attempt Qs. 3A or Qs.3B.

(a) Revised Syllabus: 'Maigret et la Jeune morte' - Georges Simenon

Répondez aux questions suivantes (3 de votre choix)

- (i) Faites un portrait de Maigret.
- (ii) Décrivez la descente de Louise après le départ de Jeanine.
- (iii) Décrivez la mort de Louise. Pourquoi on a tué Louise ?
- (iv) Qui est Jeanine Armenieu ? Quelle est sa relation avec Louise ?
- (v) Pourquoi Jimmy O'Malley a-t-il laissé un message pour Louise ?

(b) Old Syllabus: 'Un Noël de Maigret' - Georges Simenon

Répondez aux questions suivantes (3 de votre choix) :—

- (i) Qui est Lorilleux ? Qu'est-ce qui se passe avec lui ?
- (ii) Qui est Colette ? Pourquoi habite-t-elle chez son oncle ?
- (iii) Que font les frères Martin la veille de Noël ?
- (iv) Faites un portrait de Mlle. Doncoeur et de Mme. Martin.
- (v) Quelle nouvelle Lucas apporte-t-il à Maigret sur Lorraine Martin ?

4. Lisez le texte suivant et répondez aux questions qui suivent.

Les Français sont très attachés à leur famille. Ils aiment leur foyer qui est le mot français pour home et ils le quittent rarement même quand les enfants sont devenus grands, ils demeurent chez leurs parents, ils continuent à vivre en famille. La vie de famille des français est très unie. Les parents et les enfants vivent ensemble. Les parents ont beaucoup d'autorité sur les enfants, toutes les décisions viennent du père et de la mère ou des grands parents. Ils décident presque toujours les études, la vocation, le mariage de leurs enfants. En Angleterre et en Amérique les enfants sont plus indépendants et par conséquent ils ont généralement plus d'initiative. En France ils sont complètement sous l'influence de leurs parents. La famille française est plus unie, plus forte, plus traditionnelle que dans beaucoup d'autres pays.

- (a) Répondez aux questions suivantes 12
- (i) Les Français quittent-ils souvent leur foyer ?
 - (ii) Comment est la vie de famille en France ?
 - (iii) Quelle autorité les parents ont-ils sur les enfants ?
 - (iv) Qu'est-ce qu'ils décident presque toujours ?
 - (v) Comment sont les enfants en Angleterre et en Amérique ?
 - (vi) Donnez un titre convenable.
- (b) Donnez le contraire de 1
traditionnel, grand
- (c) Formez des infinitifs avec : 2
devenu, vivent, les décisions, grand
5. Ecrivez une composition sur UN des sujets suivants (150 mots) 15
- (a) La maison de mes rêves
 - (b) La vie sans l'ordinateur
 - (c) Mon ambition
-

(3 Hours)

[Total Marks : 100

نوٹ: ہر جواب سے پہلے متعلقہ سوال ضرور نقل کریں۔

Q. No.

Marks

20

سوال نمبر ۱:- کسی ایک عنوان پر مضمون لکھیے۔

۱- میرا پسندیدہ مضمون نگار

۲- الیکشن میں پیسوں کا غلط استعمال

۳- اکیسویں صدی میں عورتوں کے فیڈرھتے قدم

۴- انٹرنیٹ کی سہولت سے مطالعہ میں آسانی

۵- بیوی کے ساتھ شاپنگ مال میں! (مزاحیہ)

10

سوال نمبر ۲:- پانچ محاوروں کے معنی لکھ کر جملوں میں استعمال کیجیے۔

۱- لال پیلا ہونا ۲- نو دو گیارہ ہونا ۳- آبدیدہ ہونا

۴- رقت طاری ہونا ۵- رام ہو جانا ۶- رونگٹے کھڑے ہونا

۷- آنکھیں دکھانا ۸- بیپیر کی اڑانا ۹- ہنسی میں اڑانا

۱۰- پھیلی ہر سرسوں جمانا۔

[TURN OVER

15

سوال نمبر ۳ :- کسی ایک مضمون کا جائزہ لیجیے۔

۱- شب گزیدہ ۲ :- مسلمانوں کی گزشتہ تعلیم ۳ :- ابر کی شاعری کا اخلاقی پہلو

15

سوال نمبر ۴ :- کسی ایک نظم کا تجزیہ کیجیے۔

۱- یوفے ڈنر ۲ :- آدمی نامہ ۳ :- روح ارضی آدم کا استقبال کرتی ہے

15

سوال نمبر ۵ :- سیاق سیاق کے حوالے سے صرف دو کی وضاحت کیجیے۔

۱- " تم نے ایک آدھ بات ایسی لکھی ہے جس سے میں اتفاق نہیں کر سکتی، اختر تمہاری فطرت میں
 ٹھکاوٹ کا احساس آج تک مجھے نہیں ہوا۔ تمہاری اصلاحیت بھلور طریقے پر آج بھی
 زندہ ہے۔ تم بے پناہ محبت اور شدید نفرت کر سکتے ہو۔ میں تمہاری محبت اور نفرت دونوں
 سے ہمیشہ خائف رہی۔

۲- سنا ہے سناؤ آدی کی پہچان یہ ہے کہ اگر آپ اس سے کہیں کہ مجھے فلاں بیماری ہے تو
 وہ کوئی آزمودہ دوا نہ بنائے۔ سناؤنگی کا یہ سخت معیار صحیح تسلیم کر لیا جائے تو بیمار
 ملک میں سوائے ڈاکٹروں کے کوئی اللہ کا بندہ سناؤنگی کہلانے کا مستحق نہ نکلا۔ لہذا نہ
 آئے تو کسی سے جھوٹ موٹ کہہ دیجیے کہ مجھے زکام ہو گیا ہے۔ پھر دیکھیے۔"

۳- " غرض جب شہر کے دروازے پر گیا۔ بہت رات جا چکی تھی۔ دربان اور نگاہ بانوں نے
 دروازہ بند کیا تھا۔ میں نے بہت منت کی کہ مسافر ہوں دور سے دھاوا مارے آنا ہوں،
 اگر کوئی کھول دو، شہر میں جا کر دانے گھاس کا آرام پاؤں، اندر سے گھر ٹک کر لوے۔
 اس وقت دروازہ کھولنے کا حکم نہیں، کیوں اتنی رات گئے تم آئے؟ "

۴۔ " اورنگ آباد سے واپس آنے کے بعد میرا ان کے ہاں جانا بہت ہو گیا تھا۔ جب کچھ لکھنا پہلے ان کو جا کر سنانا۔ بڑے خوش ہوتے، تعریفیں کرنے، دل بڑھانے۔ ہائے ان کے گھر کا نقشہ اس وقت آنکھوں میں پھر گیا۔ گھر بہت بڑا تھا مگر خالی ڈھنڈاڑ۔ "

۱۵

سوال بزرگ :- (الف) صرف تین اشعار کی تشریح کیجیے۔

۱۔ سادگی و شیرکاری، بے خودی و ہیشاری
حسن کو نفاخ میں جرات آزما پایا

۲۔ یہ آرزو تھی، تجھے گل کے رو برو کرتے
ہم اور بلبل بیقاب، گفتگو کرتے

۳۔ گل رُخاں خوف سوں ہوئے یکسو
تجھ ننگہ نے جب اہتمام کیا

۴۔ تری دعویٰ و حضوری کا ہے یہ عجیب عالم
ابھی زندگی حقیقت ابھی زندگی فسانہ

۵۔ ملی جب ان سے نظر بس رہا تھا ایک جہاں
ہٹی نگاہ تو چاروں طرف تجھے ویرانے

[TURN OVER

10

سوال نمبر 4 :- (ب) کسی ایک بند کی تشریح کیجیے۔

۱۔ میری وہ آنکھیں ٹوٹ پٹا تھا کبھی جن میں شباب جو رہا کرتی تھیں آج درد کے مارے سے خواب
آج اس واسطے چہرے پہ ہیں، بیٹا کہلاؤں آج اس واسطے بیٹا ہوں کہ سب دیکھتا جاؤں
تم نے میرے لیے جس دن کی دعا مانگی تھی یہ وہی روز قیامت ہے مبارک ہو تمہیں

۲۔ راستے میں رز کے دم لے لوں میری عادت نہیں
لوٹ کر والیں چلا جاؤں میری فطرت نہیں
اور کوئی بھنوا مل جائے یہ قسمت نہیں
اے غم دل کیا کروں، اے وحشت دل کیا کروں

۳۔ اسباب جہاں سے دل کو بھلائیں ہم
زس طرح کا دل بھلا کہاں پائیں ہم
خلوت میں بھی حریف دل کو ایذا ہے وہی
اب اپنے سے بھاگ کر کہاں جائیں ہم

Con. 202-17. Foundation Course - (Paper I)

SM-5319

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. :** (1) From **Section I**, attempt any **three** questions from Q. No.1 to 5 and Q. No.6 is **compulsory**.
- (2) From **Section II**, attempt any **three** questions from Q. No. 7 to 11 and Q. No. 12 is **compulsory**.
- (3) **Figures to the right indicate full marks.**
- (4) Kindly refer **English** version if needed.

Section I

1. Discuss the characteristics of rural society in India. 12
2. Write a detailed note on portrayal of women in Media. 12
3. What is casteism? State the consequences of casteism. 12
4. Describe the fundamental duties of Indian citizen. 12
5. Discuss the characteristics of political parties in India. 12
6. Write short notes (Any Two) : 14
 - (a) Drug Addiction - Challenges.
 - (b) Effects of alcoholism
 - (c) Causes of child labour
 - (d) Problems of senior citizens.

Section II

7. Describe the various types and causes of Migration. 12
8. Explain the evolution and growth of Human Rights. 12
9. Explain the structure and functions of Ecosystem. 12
10. State the importance of values in the development of an individual. 12
11. Explain in details the Abraham Maslow's theory of Self-Actualization. 12
12. Write short notes (Any Two) : 14
 - (a) Farmers' Suicides
 - (b) Increasing Urbanization
 - (c) Crime among youth
 - (d) Agrarian distress.

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

- सूचना : (१) विभाग १ मधील प्रश्न क्रमांक १ ते ५ मधून कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा आणि प्रश्न क्रमांक ६ सोडविणे अनिवार्य आहे.
- (२) विभाग २ मधील प्रश्न क्रमांक ७ ते ११ मधून कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा आणि प्रश्न क्रमांक १२ सोडविणे अनिवार्य आहे.
- (३) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (४) आवश्यक वाटल्यास इंग्रजी प्रश्न-पत्रिका पहावी.

विभाग १

१. भारतातील ग्रामीण समाजाच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा. १२
२. स्त्रियांच्या प्रसारमाध्यमातील चित्रणावर सविस्तरपणे टीप लिहा. १२
३. जातीयवाद म्हणजे काय ? हे सांगून जातीयवादाचे परिणाम लिहा. १२
४. भारतीय नागरिकांच्या मुलभूत कर्तव्याचे वर्णन करा. १२
५. भारतातील राजकीय पक्षांच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा. १२
६. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा : १४

(अ) अंमली पदार्थांचे व्यसन व आव्हाने	(ब) मद्यपानाचे परिणाम
(क) बालमजुरीची कारणे	(ड) जेष्ठ नागरिकांच्या समस्या.

विभाग २

७. स्थलांतरणाचे विविध प्रकार व कारणांची माहिती द्या. १२
८. मानवी हक्काचा उदय आणि विकास स्पष्ट करा. १२
९. परिसंस्थेची संरचना आणि कार्याचे वर्णन करा. १२
१०. व्यक्तिगत विकासात मानवी मूल्यांचे महत्त्व सांगा. १२
११. अब्राहम मॅस्लोचा आत्मपूर्ती सिद्धांत सविस्तर लिहा. १२
१२. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा : १४

(अ) शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या	(ब) वाढते शहरीकरण
(क) युवकांमधील गुन्हेगारी	(ड) शेतजमिनविषयक विपत्ती.

(17)

(3 Hours)

[Total Marks : 100]

N.B. : (1) Attempt any five questions.

(2) All questions carry equal marks.

1. Discuss in detail different descriptive research methods used in psychology. 20
2. Write a detailed note on neuron. 20
3. Write short notes on any four of the following :— 20
 - (a) Sleep deprivation
 - (b) Theories of sleep
 - (c) REM sleep
 - (d) Insomnia
 - (e) Facts and Myths about Hypnosis
 - (f) Theories of Hypnosis.
4. Define learning. Describe in detail classical conditioning. 20
5. (a) Explain in detail sensory memory. 10
- (b) Discuss various types of long term memory. 10
6. (a) Write a detailed note on mental retardation and giftedness. 10
- (b) Describe various levels of language analysis. 10
7. What is emotion ? Explain various components of emotion. 20
8. Discuss various causes of stress and coping strategies used to reduce stress. 20
9. Write short notes on any four of the following :— 20
 - (a) Division of Mind according to Freud
 - (b) Freud's Psychosexual stages of Development
 - (c) The social cognitive view of personality
 - (d) The five factor model of personality
 - (e) The cultural personality
 - (f) Personality inventories.
10. Why do Psychologists use statistics ? Define Range, standard deviation and Z score. 20

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
(२) प्रत्येक प्रश्नाला समान गुण आहेत.

१. मानसशास्त्रात वापरल्या जाणाऱ्या विविध अभ्यास पद्धतींची विस्तृत चर्चा करा. २०
२. मज्जापेशीवर विस्तृत टिप लिहा. २०
३. टिपा लिहा (कोणतेही चार) :- २०

(अ) निद्रा वंचन	(ड) निद्रानाश
(ब) निद्रेचे सिद्धांत	(इ) संमोहनविषयक सत्य आणि कल्पित बाबी
(क) शिघ्रनेत्र हालचाल निद्रा	(फ) संमोहनाचे सिद्धांत.
४. अध्ययनाची व्याख्या स्पष्ट करा. अभिजात अभिसंधान विस्तृत रूपात लिहा. २०
५. (अ) वेदनिका स्मृतीचे विस्तृत वर्णन करा. १०
(ब) दीर्घस्मृतीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. १०
६. (अ) मतिमंदता आणि प्रतिभासंपन्नता यावर विस्तृत टिप लिहा. १०
(ब) भाषा विश्लेषणाच्या विविध स्तरांचे वर्णन करा. १०
७. भावना म्हणजे काय ? भावनेच्या विविध घटकांचे वर्णन करा. २०
८. तणावाची कारणे सांगून तणाव कमी करण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या विविध पद्धतींची चर्चा करा. २०
९. टिपा लिहा (कोणतेही चार) :- २०

(अ) फ्रॉइडच्या मतानुसार मनाची विभागणी
(ब) फ्रॉइडच्या विकासाच्या मनोर्लैंगिक अवस्था
(क) व्यक्तिमत्वाचा सामाजिक-बोधन दृष्टीकोन
(ड) व्यक्तिमत्वाचा पाच-घटक सिद्धांत
(इ) सांस्कृतिक व्यक्तिमत्व
(फ) व्यक्तिमत्व मापन पद्धती.
१०. मानसशास्त्रज्ञ संख्याशास्त्राचा वापर का करतात ? विस्तार, प्रमाण विचलन आणि Z प्राप्तांक यांची माहिती लिहा. २०

- N.B. :** (1) Question No.1 and 6 are **compulsory**.
 (2) Attempt any **two** more questions from **each** section.
 (3) **Figures** to the **right** indicates **full** marks.
 (4) Draw neat **diagrams**, wherever **necessary**.

Section I

1. (a) Explain the following concepts (Any four) :— 8
 (i) Managerial Economics
 (ii) Positive Economics
 (iii) Law of demand
 (iv) Revealed Preference Theory
 (v) Iso-quants
 (vi) Economies of scale
- (b) Distinguish between (Any two) :— 6
 (i) Partial Equilibrium and General Equilibrium analysis.
 (ii) Income elasticity and Cross elasticity of demand.
 (iii) Short run and Long run production function.
2. (a) Explain the nature and scope of Micro economics. 9
 (b) Explain the concept of Ceteris Paribus assumption. 9
3. (a) Explain the various types of Price elasticity of demand. 9
 (b) Discuss the properties of Indifference curve. 9
4. (a) Explain briefly the Law of returns to scale. 9
 (b) Explain different concepts of costs. 9
5. Write notes on the following (Any Two) :— 18
 (a) Basic tools in Economics
 (b) Consumer's surplus
 (c) Learning curve
 (d) Producer's equilibrium

Con. 334-SM-5077-17.

2*

Section II

6. (a) Explain the following concepts (Any **four**) :— 8
- (i) Break even analysis
 - (ii) Total revenue
 - (iii) Dumping
 - (iv) Selling cost
 - (v) Net Present Value method
 - (vi) Multi product pricing
- (b) Distinguish between (Any **two**):— 6
- (i) Average revenue and Marginal revenue.
 - (ii) Monopoly and Discriminating monopoly.
 - (iii) Firm and Industry.
7. (a) Explain any two objectives of a firm. 9
- (b) Discuss the profit maximization condition of a firm under perfect competition. 9
8. (a) Explain the features of perfect competition. 9
- (b) Explain the wastages under monopolistic competition. 9
9. (a) Explain Bain's model of limit pricing. 9
- (b) Discuss the meaning and importance of capital budgeting. 9
10. Write notes on the following (Any **Two**) :— 18
- (a) Features of oligopoly.
 - (b) Short run equilibrium under monopolistic competition.
 - (c) Full cost pricing
 - (d) Marginal cost pricing.

Con. 334-SM-5077-17.

3

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

- सूचना : (१) प्रश्न क्रमांक १ व ६ अनिवार्य आहेत.
 (२) प्रत्येक विभागातून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
 (३) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 (४) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

विभाग १

- १.(अ) खालील संकल्पना स्पष्ट करा (कोणत्याही चार) :-- ८
- (१) व्यवस्थापकीय अर्थशास्त्र
 - (२) वस्तुस्थिती निदर्शक अर्थशास्त्र
 - (३) मागणीचा सिद्धांत
 - (४) प्रकट पसंती सिद्धांत
 - (५) समवृत्ती वक्र
 - (६) अंतर्गत बचती
- (ब) भेद स्पष्ट करा (कोणतेही दोन) :-- ६
- (१) आंशिक समतोल व सर्वसाधारण समतोल
 - (२) मागणीची छेदक लवचिकता व उत्पन्न लवचिकता
 - (३) अल्प व दीर्घकालीन उत्पादन फलन
- २.(अ) सूक्ष्म अर्थशास्त्राचे स्वरूप व महत्त्व स्पष्ट करा. ९
- (ब) कायम स्थिरत्वे गृहीत संकल्पना स्पष्ट करा. ९
- ३.(अ) मागणीच्या किंमत लवचिकतेच्या विविध मापन पद्धती स्पष्ट करा. ९
- (ब) समवृत्ती वक्राच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा. ९
- ४.(अ) परिमाण प्रत्यय नियम थोडक्यात स्पष्ट करा. ९
- (ब) खर्चाच्या विविध संकल्पना स्पष्ट करा. ९
५. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) :-- १८
- (अ) आर्थिक विश्लेषणातील मूलभूत तंत्रे
 - (ब) उपभोक्त्याचे संतोषाधिक्य
 - (क) लर्निंग वक्र
 - (ड) उत्पादकांचा समतोल

[TURN OVER

Con. 334-SM-5077-17.

4

विभाग २

- ६.(अ) खालील संकल्पना स्पष्ट करा (कोणत्याही चार) :-- ८
- (१) समखर्च प्राप्ती बिंदू विशालेषण
 - (२) एकूण प्राप्ती
 - (३) अवपुंजन
 - (४) विक्री खर्च
 - (५) निव्वळ वास्तव मूल्य खर्च
 - (६) बहुविध किंमत पद्धती
- (ब) भेद स्पष्ट करा (कोणतेही दोन) :-- ६
- (१) सरासरी प्राप्ती व सीमांत प्राप्ती
 - (२) मक्तेदारी व विभेदक मक्तेदारी
 - (३) उत्पादनसंस्था व उद्योगसंस्था
- ७.(अ) उद्योगसंस्थेची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. ९
- (ब) पूर्ण स्पर्धेच्या महत्तम नफ्यासाठीच्या अटींची चर्चा करा. ९
- ८.(अ) पूर्ण स्पर्धेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. ९
- (ब) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेतील अपव्यय स्पष्ट करा. ९
- ९.(अ) बेनचे मर्यादा किंमत प्रतिमान स्पष्ट करा. ९
- (ब) भांडवली अंदाजपत्रकाचा अर्थ व महत्त्व स्पष्ट करा. ९
१०. खालीलपैकी (कोणत्याही दोहोवर) टीप लिहा :-- १८
- (अ) अल्पाधिकाराची वैशिष्ट्ये
 - (ब) मक्तेदारी बाजारातील अल्पकालीन समतोल
 - (क) पूर्ण खर्च किंमत पद्धत
 - (ड) सीमांत खर्च पद्धती

-----5-----

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B.** (1) Attempt any **five** questions.
(2) **All** questions carry **equal** marks.

1. Review the historical background of Maharashtra from Ancient to Modern Period.
2. Trace the importance of Cotton trade for the Financial Development of Mumbai.
3. Discuss the role of Indian Social Conference towards the emancipation of Women.
4. Assess the role of Moderates and Extremists in the Indian National Movement upto 1920.
5. Comment on any **two** of the following :—
 - (a) Historical background of Mumbai
 - (b) Satyashodhak Samaj
 - (c) Revolutionary movement
 - (d) Labour movement.
6. Explain how Mumbai is the financial capital of India.
7. Evaluate the role of Dr. B. R. Ambedkar for the upliftment of the downtrodden.
8. Briefly describe the Hyderabad Mukti Sangram and its achievement.
9. Give an account of the progress of Press in Mumbai.
10. Write short notes on any **two** of the following :—
 - (a) Bombay Stock Exchange
 - (b) Tribal Uprisings
 - (c) Sanyukt Maharashtra Movement
 - (d) Development in Theatre and Cinema.

- सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. प्राचीन ते आधुनिक कालखंडापासून महाराष्ट्राच्या ऐतिहासिक पार्श्वभूमिचा आढावा घ्या.
२. मुंबईच्या आर्थिक विकासातील कापूस व्यापाराचे महत्त्व याचा मागोवा घ्या.
३. महिला सबलीकरणात भारतीय सामाजिक परिषदेच्या भूमिकेवर चर्चा करा.
४. १९२० पर्यंतच्या राष्ट्रीय चळवळीमध्ये मवाळ आणि जहाल गटांच्या भूमिकेचे मुल्यांकन करा.
५. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर भाष्य करा :-
 - (अ) मुंबईचे ऐतिहासिक महत्त्व
 - (ब) सत्यशोधक समाज
 - (क) क्रांतिकारी चळवळी
 - (ड) कामगार चळवळ.
६. मुंबई ही भारताची आर्थिक राजधानी कशी आहे ते स्पष्ट करा.
७. मागासवर्गीयांच्या उन्नतीमधील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या भूमिकेचे मुल्यमापन करा.
८. हैद्राबाद मुक्तीसंग्राम आणि त्याची यशस्वीता याचे थोडक्यात वर्णन करा.
९. मुंबईतील वृत्तपत्राच्या प्रगतीविषयीचा खुलासा करा.
१०. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा :-
 - (अ) मुंबई शेअर बाजार
 - (ब) आदिवासिंचे उठाव
 - (क) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ
 - (ड) नाट्यगृहे आणि चित्रपटांचा विकास.

F.Y.B.A.

asmi-D-FH 2017 22

Con. 298-17.

Sociology - (Paper - I)

May
2017

SNI-5704

(3 Hours)

[Total Marks : 100

N.B. : (1) Attempt any five questions.

(2) All questions carry equal marks.

1. Define Sociology and explain the significance of sociology as a science. 20
2. Explain characteristics of culture and differentiate between sub-culture and counter culture. 20
3. Discuss in detail the meaning and characteristics of food gathering and industrial society. 20
4. Define social group. Discuss the primary and secondary groups. 20
5. Discuss social stratification and highlight different types (bases) of social stratification. 20
6. Write an essay on church, sect and cult with reference to religion. 20
7. (a) Explain the process of socialization. 10
(b) Discuss the various agencies of socialization. 10
8. Explain the following concept :- 20
(a) Political socialization
(b) Gender socialization.
9. Discuss various factors which lead to social change. 20
10. Write short notes on any two :- 20
(a) Conflict perspective
(b) Self
(c) Capitalism
(d) Sustainable development.

[TURN OVER

26

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

(२) प्रत्येक प्रश्नाला समान गुण आहेत. (प्रत्येकी २० गुण)

(३) मराठीतून उत्तरे लिहिणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका अवश्य पहावी.

१. समाजशास्त्राची व्याख्या द्या. एक शास्त्र म्हणून समाजशास्त्राचे महत्व स्पष्ट करा. २०
२. संस्कृतीची वैशिष्ट्ये सांगून उप-संस्कृती व प्रतिसंस्कृती यातील फरक स्पष्ट करा. २०
३. अन्न गोळा करणारा आणि औद्योगिक समाजाचा अर्थ आणि अंतर यावर सविस्तर चर्चा करा. २०
४. सामाजिक गटाची व्याख्या द्या. प्राथमिक आणि दुय्यम गटाची चर्चा करा. २०
५. सामाजिक स्तरीकरणाच्या चर्चा करून त्याचे विविध प्रकारावर (मूल आधार) प्रकाश टाका. २०
६. धर्माचा संदर्भ देऊन चर्चा, संप्रदाय आणि पंथ यावर निबंध लिहा. २०
७. (अ) सामाजिकीकरणाची प्रक्रिया स्पष्ट करा. १०
(ब) सामाजिकीकरणाच्या विविध अंगाची चर्चा करा. १०
८. खालील दिलेल्या संकल्पना स्पष्ट करा - २०
(अ) राजकीय सामाजिकीकरण
(ब) लिंग सामाजिकीकरण.
९. सामाजिक परिवर्तनास कारणीभूत ठरविणाऱ्या विविध घटकांची चर्चा करा. २०
१०. कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा :- २०
(अ) संघर्षवादी दृष्टीकोन
(ब) स्वः
(क) भांडवलवाद
(ड) चिरजीवी विकास.

F.Y.B.A.

May
2017

Con. 301-17. Political Science (Paper-I)

SM-5436

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. :** (1) Attempt any five questions, selecting two from each section.
(2) Answer book to both the sections should be tied together.
(3) All questions carry equal marks. (20 Marks each)

Section I

1. Give definition of Political Science and its Nature in detail.
2. Explain the definition of nationalism and its types.
3. Define Legitimacy and discuss important elements of Legitimacy.
4. What is Law ? Give important sources of Law.
5. Write short notes on any two :—
 - (a) Feminist Approach
 - (b) Civil Society
 - (c) Sovereignty
 - (d) Civil Disobedance.

Section II

6. Explain meaning and types of equality.
7. Define Rights and explain significance of Rights.
8. Give basic features of democratic government.
9. Write meaning of Ideology and features of Communism.
10. Write short notes on any two :—
 - (a) Distributive Justice
 - (b) Political Right
 - (c) Participatory Democracy
 - (d) Gandhism.

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

- सूचना : (१) प्रत्येक विभागातून किमान दोन, याप्रकारे एकूण पाच प्रश्न सोडवा.
 (२) दोन्ही विभागांच्या उत्तरपत्रिका एकत्र बांधा.
 (३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. (प्रत्येकी २० गुण)

विभाग १

१. राज्यशास्त्राची व्याख्या द्या व त्याच्या स्वरूपाची सविस्तर चर्चा करा.
२. राष्ट्रवादाची संकल्पना स्पष्ट करून त्याच्या प्रकारांची चर्चा करा.
३. अधिमान्यतेची व्याख्या देऊन त्याच्या महत्त्वाच्या घटकांची चर्चा करा.
४. कायदा म्हणजे काय ? कायद्याची महत्त्वाची निर्मिती स्थाने द्या.
५. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :-
 (अ) स्त्रिवादी दृष्टीकोण
 (ब) नागरी समाज
 (क) सार्वभौमत्व
 (ड) सविनय कायदेभंग.

विभाग २

६. समानतेचा अर्थ व प्रकार स्पष्ट करा.
७. हक्काची व्याख्या करा व हक्काचे महत्व विशद करा.
८. लोकशाही शासन व्यवस्थेची मूलभूत वैशिष्ट्ये लिहा.
९. विचारप्रणालीचा अर्थ लिहून साम्यवादाची वैशिष्ट्ये लिहा.
१०. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :-
 (अ) वितरणात्मक न्याय
 (ब) राजकीय हक्क
 (क) सहभागात्मक लोकशाही
 (ड) गांधीवाद.

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. : (1) All questions are compulsory.
 (2) Figures to the right indicate full marks.

Section I

1. Explain the following terms (any five) : 10
(a) Double insurance	(b) Departmental stores
(c) Pass book	(d) ATM
(e) Lien	(f) Aids to trade
(g) Phone Banking	(h) Central Bank
(i) Fire insurance	(j) Recurring Deposit.
2. Answer any three of the following questions : 30
- Discuss the various types of Bank loan.
 - Distinguish between Retailer and Wholesaler.
 - Explain the term Trade and its classification.
 - Discuss the procedure of obtaining a life insurance policy.
 - What are the advantages of Debit Card ? Elaborate in detail.
 - Distinguish between Life insurance and General Insurance.
3. Write short notes (any two) : 10
(a) Role of commerce	(b) Types of Cheque
(c) Social objectives of Business	(d) Credit card.

Section II

4. Explain the following terms (any five) : 10
(a) Unlimited liability	(b) Sole trader
(c) Cumulative preference shares	(d) Quorum
(e) Prospectus	(f) Bonus share
(g) Promoter	(h) Partnership
(i) Board of Directors	(j) Motion.
5. Answer any three of the following questions : 30
- Explain the different types of Company meetings.
 - What is the difference between Sole Trader and Company ? Explain.
 - Describe the functions of a Company secretary.
 - Discuss the different types of partnership.
 - Explain the types of debentures.
 - Explain the meaning and importance of Memorandum of Association.
6. Write short notes (any two) : 10
- Distinguish between Equity shares and Preference shares
 - Minutes of meeting
 - Partnership deed
 - Cooperative society.

(मराठी रूपांतर)

(३ तास) (एकूण गुण : १००)

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) इंग्रजीमधील प्रश्न प्रमाण मानावेत.

विभाग १

१. खालील संकल्पना स्पष्ट करा (कोणत्याही पाच) : १०
(अ) द्विविमा
(ब) विभागीय दुकाने
(क) पासबुक
(ड) एटीएम (ATM)
(इ) ताबा
(फ) व्यापार सहाय्य
(ग) दुरध्वनी बँकिंग
(ह) मध्यवर्ती बँक
(य) अग्रि विमा
(र) पुनरावर्ती खाते.
२. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा : ३०
(अ) बँक कर्जाच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
(ब) किरकोळ व्यापारी आणि घाऊक व्यापारी यामधील फरक सांगा.
(क) व्यापार ही संकल्पना आणि त्याचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
(ड) आयुर्विमा पॉलिसी घेण्याच्या कार्यपद्धतीची चर्चा करा.
(इ) डेबिट कार्डचे फायदे कोणते आहेत ? सविस्तर वर्णन करा.
(फ) आयुर्विमा आणि सर्वसाधारण विमा यामधील फरक सांगा.
३. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : १०
(अ) वाणिज्याची भूमिका
(ब) चेकचे प्रकार
(क) व्यवसायाची सामाजिक उद्दिष्टे
(ड) क्रेडीट कार्ड.

Con. 354-SM-5609-17.

3

विभाग २

४. खालीलपैकी संकल्पना स्पष्ट करा (कोणत्याही पाच) :

१०

- (अ) अमर्यादित देयता
- (ब) एकल व्यापारी
- (क) संचित अग्रहक्काचे भाग
- (ड) गणसंख्या
- (इ) माहिती पत्रक
- (फ) बोनस भाग
- (ग) प्रवर्तक
- (ह) भागीदारी
- (य) संचालक मंडळ
- (र) प्रस्ताव.

५. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

३०

- (अ) कंपनीच्या सभांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- (ब) एकल व्यापारी आणि कंपनी यामध्ये काय फरक आहे ? स्पष्ट करा.
- (क) कंपनी सचिवाच्या विविध कार्यांचे वर्णन करा.
- (ड) भागीदारीच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
- (इ) कर्जारोख्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (फ) घटनापत्रकाचा अर्थ आणि महत्त्व स्पष्ट करा.

६. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

१०

- (अ) समभाग आणि अग्रहक्काचे भाग यामधील फरक
- (ब) सभेचे इतिवृत्त
- (क) भागीदारी करार
- (ड) सहकारी संस्था.

F.Y.B.A.

Con. 196-17.

Geography - Paper - I
(3 Hours)

SM-57512017

May

[Total Marks : 100

- N.B. :** (1) Question No.1 is compulsory.
(2) Answer any four questions from 2 to 9.
(3) Answers supported with diagram will be given extra credit.
(4) Attach map supplement to the main answer book.
(5) Figures to the right indicate full marks.

1. Refer to the map supplement on page-03 and 04. 20
2. Describe in detail, the interior of the earth with suitable diagrams. 20
3. Write in detail about classification of rocks. 20
4. Explain various erosional and depositional landforms produced by river. Draw suitable diagrams. 20
5. (a) With help of suitable diagrams explain various landforms produced by glacier deposition. 10
(b) With the help on suitable diagrams explain various landforms produced by ground water erosion. 10
6. Explain various landforms produced by sea waves. 20
7. What do you mean by insolation ? Explain various factors affecting on distribution of temperature on the earth's surface. 20
8. What is precipitation ? Write in detail about forms of precipitation. 20
9. (a) Explain various morphological units of the ocean. 10
(b) Write a note on types of tides. 10

33

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

- सूचना : (१) प्रश्न क्र. १ हा अनिवार्य आहे.
 (२) प्रश्न क्र. २ ते ९ पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.
 (३) आकृत्यांसहीत उत्तरांना अधिक गुण मिळतील.
 (४) नकाशा पुरवणी मुख्य उत्तरपत्रिकेस जोडा.
 (५) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

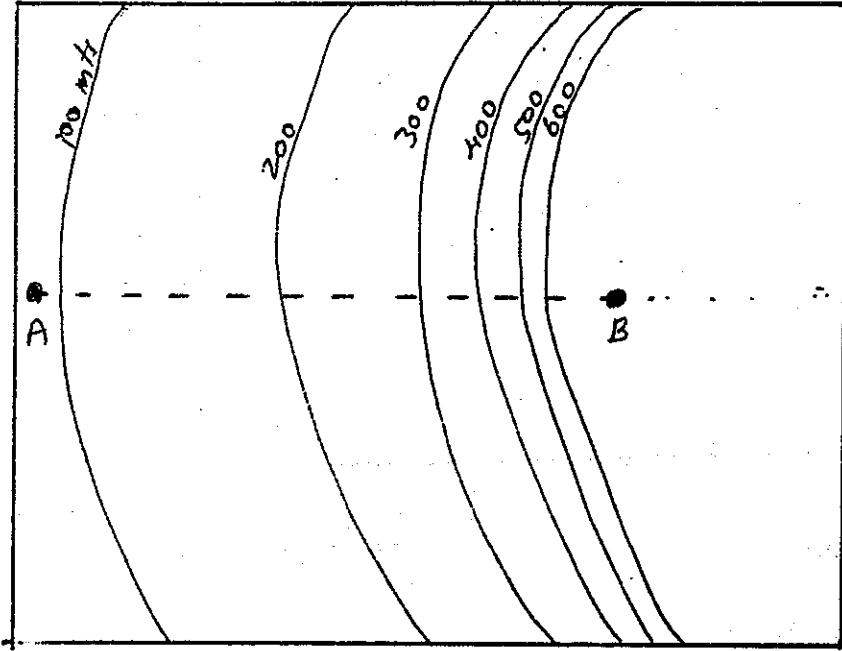
१. नकाशा पुरवणी पहा. (पान नं. ३ व ४ पहा)	२०
२. सुयोग्य आकृतीसह पृथ्वीच्या अंतर्गत रचनेचे वर्णन करा.	२०
३. खडकांचे वर्गीकरण सविस्तरपणे स्पष्ट करा.	२०
४. नदिच्या खणन व संचयन कार्यामुळे निर्माण होणारी भूरूपे आकृतीसह स्पष्ट करा.	२०
५. (अ) सुबक आकृतीच्या साहाय्याने हिमनदीच्या संचयन कार्यामुळे निर्माण होणारी भूरूपे स्पष्ट करा.	१०
(ब) सुबक आकृतीच्या साहाय्याने भूमिगत पाण्याच्या खणन कार्यामुळे निर्माण होणारी भूरूपे स्पष्ट करा.	१०
६. समुद्र लाटांच्या कार्यामुळे निर्माण होणारी भूरूपे स्पष्ट करा.	२०
७. सौरशक्ती म्हणजे काय ? तापमानाच्या वितरणावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.	२०
८. 'वृष्टी' म्हणजे काय ? वृष्टीचे प्रकार कोणते ?	२०
९. (अ) सागरतळरचनेचे विविध घटक स्पष्ट करा.	१०
(ब) 'समुद्र लाटा' यावर टीप लिहा.	१०

N.B. : Attach map supplement to the main answer book.

(हे पान मुख्य उत्तरपत्रिकेला जोडा.)

1. (a) Draw cross section along the line AB and identify the types of slope. 10

(अ) A-B रेषेवर छेद काढा व उतार ओळखा. १०

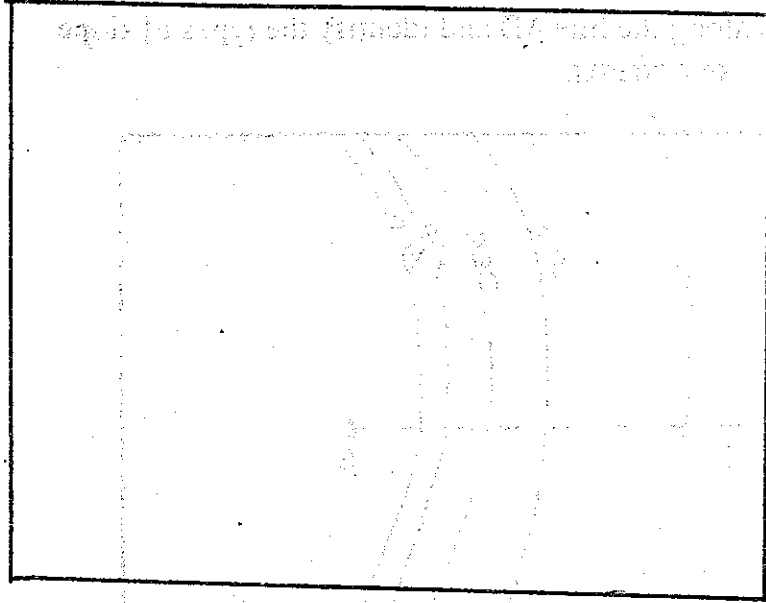
Space for cross-section.

छेद काढण्यासाठी जागा.

(35)

[TURN OVER

1. (b) Draw a neat diagram of a simple Thermometer and explain its functions. 10
(ब) साध्या तापमापकाची आकृती काढा व त्याचे कार्य स्पष्ट करा. १०

For Diagram

आकृतीकरीता

Explanation : स्पष्टीकरण

Con. 286-17.

Philosophy (Paper-I)

SM-5923

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. :** (1) From section - I, attempt any two question from question No. 1 to 4 and question No. 5 is compulsory.
- (2) From section - II, attempt any two question from question No. 6 to 9 and question No. 10 is compulsory.
- (3) Figures to the right indicate full marks.

Section I

1. What is Ethics ? Bring out the scope of Ethics. 16
2. Define ethical objectivism and describe the types of ethical objectivism. 16
3. What is Virtue ? Explain in detail Plato's cardinal virtue. 16
4. Elaborate the notion of Nishkama Karma Yoga in Bhagvad Gita ethics. 16
5. Write notes on any two of the following : 18
 - (a) Kohleberg's theory of moral reasoning.
 - (b) Virtue is Habit - Aristotle.
 - (c) Four Noble Truth in Buddhist ethics.
 - (d) Charvaka's Ethics.

Section - II

6. Explain Ayan Rands' Ethical egoism. 16
7. Explain in detail Utilitarianism of Mill's. 16
8. Explain in detail feminist ethics of Carol Gilligan. 16
9. State and examine the Deterrent theory of punishment. 16
10. Write notes on any two of the following : 18
 - (a) Psychological egoism.
 - (b) Bad Faith - Sartre
 - (c) Retributive theory of punishment.
 - (d) Professional Ethics.

Con. 286-SM-5923-17.

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

- सूचना : (१) विभाग १ मधील प्रश्न क्रमांक १ ते ४ मधून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा आणि प्रश्न क्रमांक ५ सोडविणे अनिवार्य आहे.
- (२) विभाग २ मधील प्रश्न क्रमांक ६ ते ९ मधून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा आणि प्रश्न क्रमांक १० सोडविणे अनिवार्य आहे.
- (३) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (४) आवश्यक वाटल्यास इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

विभाग १

१. नीतिशास्त्र म्हणजे काय ? नीतिशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा. १६
२. नैतिक निरपेक्षवादाची व्याख्या द्या आणि निरपेक्षवाद सविस्तर स्पष्ट करा. १६
३. सद्गुण म्हणजे काय ? प्लेटोचे मौलिक सद्गुण स्पष्ट करा. १६
४. भगवद्गीतेचा निष्काम कर्म सिद्धांत स्पष्ट करा. १६
५. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा : १८
- (अ) कोहलबर्गप्रणीत नैतिक विचारप्रक्रियेची उपपत्ती
- (ब) सद्गुण म्हणजे सवय - ऑरिस्टॉटल
- (क) बौद्ध नीतिशास्त्राची चार आर्य सत्य
- (ड) चार्वाकांचे नीतिशास्त्र.

विभाग २

६. आयन रँड यांचा नीतिशास्त्रीय स्वहितवाद स्पष्ट करा. १६
७. मिल्लचा उपयुक्ततावाद सविस्तर स्पष्ट करा. १६
८. कॅरोल गिलीगन यांचे स्त्रीवादी नीतिशास्त्र सविस्तर स्पष्ट करा. १६
९. शिक्षेविषयी निवारणवादी उपपत्ती सांगून तिचे परीक्षण करा. १६
१०. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा : १८
- (अ) मानसशास्त्रीय स्वहितवाद (ब) कुश्रद्धा - पॉल सार्त्र
- (क) शिक्षेची प्रतिशोध उपपत्ती. (ड) व्यावसायिक नीतिशास्त्र.

(38)

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. :** (1) Attempt any five questions.
(2) All questions carry equal marks.
(3) Answer of the two sections should be written in the same answer-book.

Section I

1. Explain the concept of rural development and state its scope.
OR
Explain the various objectives and importance of rural development.
2. Define the rural society and explain the features of rural society.
OR
State the concept of family and explain the causes for changes in rural family.
3. Explain the concept of agriculture and state the role of agriculture in rural development.
OR
Explain the importance of agricultural allied activities in rural development.

Section II

4. State the structure of Zilha Parishad and various functions of Zilha Parishad.
OR
Explain the functions and structure of revenue administration.
5. Explain the concept of social change and state the various factors of social change.
OR
State the role of rural infrastructure in rural development.
6. Write short notes on any two of the following :
 - (a) Features of caste
 - (b) Land holding pattern
 - (c) Natural resources in rural area
 - (d) Educational problems in rural area.

[TURN OVER

Con. 198-SM-5693-17.

2

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

- सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
(३) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा.

विभाग १

१. ग्रामीण विकासाची संकल्पना स्पष्ट करून ग्रामीण विकासाची व्याप्ती विशद करा.
किंवा
ग्रामीण विकासाचे विविध उद्देश सांगून ग्रामीण विकासाचे महत्त्व सांगा.
२. ग्रामीण समाजाची व्याख्या स्पष्ट करून ग्रामीण समाजाची वैशिष्ट्ये सांगा.
किंवा
कुटुंबाची संकल्पना स्पष्ट करून ग्रामीण कुटुंबसंस्थेतील परिवर्तनाची कारणे विशद करा.
३. शेतीची संकल्पना स्पष्ट करून ग्रामीण विकासातील शेतीची भूमिका स्पष्ट करा.
किंवा
ग्रामीण विकासात शेतीच्या जोड व्यवसायाचे महत्त्व सांगा.

विभाग २

४. जिल्हा परिषदेची रचना सांगून जिल्हा परिषदेची विविध कार्ये विशद करा.
किंवा
महसूल प्रशासनाची रचना व कार्य स्पष्ट करा.
५. सामाजिक परिवर्तनाची संकल्पना स्पष्ट करून सामाजिक परिवर्तनाचे विविध घटक सांगा.
किंवा
ग्रामीण विकासात ग्रामीण संरचनेची भूमिका विशद करा.
६. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा :
(अ) जातीची वैशिष्ट्ये
(ब) भू-धारणा पद्धती
(क) ग्रामीण भागातील नैसर्गिक साधन संपत्ती
(ड) ग्रामीण भागातील शिक्षणाच्या समस्या.

(40)

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B.** (1) Attempt any five questions.
(2) All questions carries 20 marks and all sub-questions carries 10 marks.

1. (a) What is education ? Explain its scope. 10
(b) Explain the functions of School. 10
2. (a) What is informal education ? Explain the functions of family. 10
(b) What are the aims of education ? Explain the social aims of education. 10
3. (a) Explain the meaning and goals of the Sarvashiksha Abhiyan. 10
(b) Discuss the concept and objectives of Navodaya vidyalaya. 10
4. (a) Explain the contribution of Maharshi Karve in higher education. 10
(b) Explain the contribution of Pandita Ramabai for Women Education. 10
5. (a) Explain the role of U.G.C. in Higher Education. 10
(b) Explain the role of N.C.T.E. in Teacher education. 10
6. (a) What is formal education ? Explain its functions. 10
(b) Describe the educational uses of the School. 10
7. (a) Discuss the role of education in political development. 10
(b) Explain the role of education in Economic development. 10
8. (a) Discuss the contribution of Dr. B.R Ambedkar in education. 10
(b) Explain the functions of UNESCO. 10
9. (a) Describe the main barriers of national integration. 10
(b) Explain the role of S.N.D.T. in women's education. 10
10. Write short notes on any two of the following :— 20
 - (a) Secular aim of education
 - (b) Functions of DIET
 - (c) Functions of SCERT
 - (d) J. Krishnamurtis views on education.

4/1

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

(२) प्रत्येक प्रश्नास २० गुण आहेत व प्रत्येक उप-प्रश्नास १० गुण आहेत.

१. (अ) शिक्षण म्हणजे काय ? शिक्षणाची व्याप्ती स्पष्ट करा. १०
(ब) शाळेचे कार्य स्पष्ट करा. १०
२. (अ) अनौपचारिक शिक्षण काय आहे ? कुटुंबाची शिक्षणामधील भूमिका स्पष्ट करा. १०
(ब) शिक्षणाचे ध्येय काय आहे ? शिक्षणाचे सामाजिक ध्येय स्पष्ट करा. १०
३. (अ) सर्व शिक्षण अभियानाचा अर्थ आणि ध्येय स्पष्ट करा. १०
(ब) नवोदय विद्यालयाची संकल्पना आणि उद्दिष्टांची चर्चा करा. १०
४. (अ) स्त्रियांच्या शिक्षणासाठी महर्षी कर्वे यांचे योगदान स्पष्ट करा. १०
(ब) स्त्रियांच्या शिक्षणासाठी पंडिता रमाबाई यांचे योगदान स्पष्ट करा. १०
५. (अ) उच्च शिक्षणासाठी यू. जी. सी. ची कार्ये विषद करा. १०
(ब) अध्यापक शिक्षण क्षेत्रातील एन. सी. टी. ई. ची भूमिका स्पष्ट करा. १०
६. (अ) औपचारिक शिक्षण म्हणजे काय ? त्याची कार्ये स्पष्ट करा. १०
(ब) शिक्षण क्षेत्रामधील शाळेचे उपयोग लिहा. १०
७. (अ) राष्ट्रीय विकासामध्ये शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा. १०
(ब) आर्थिक विकासामध्ये शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा. १०
८. (अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शिक्षण क्षेत्रामधील योगदान स्पष्ट करा. १०
(ब) युनेस्कोची (UNESCO) कार्ये स्पष्ट करा. १०
९. (अ) राष्ट्रीय एकात्मतेमधील मुख्य अडथळांची व्याख्या करा. १०
(ब) स्त्रियांच्या शिक्षणासाठी एन. सी. टी. ई. ची भूमिका स्पष्ट करा. १०
१०. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोवर टिपा लिहा :- २०
(अ) शिक्षणाचे धर्म निरपेक्ष उद्दिष्टे
(ब) जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्थेची कार्ये
(क) एस. सी. ई. आर. टी. ची कार्ये
(ड) जे. कृष्णमूर्तीचा शिक्षण दृष्टीकोन.

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
(३) अंतर्गत पर्याय लक्षात घ्या.

१. 'नाटक' लेखन करतांना कोण-कोणत्या बाबींचा परामर्श घेणे आवश्यक आहे, हे सविस्तर लिहा. २०
किंवा
सुखात्मिक आणि शोकात्मिक या नाटक प्रकाराची चर्चा करा.
२. 'प्रेमा तुझा रंग कसा' या नाटकातील प्रेमाचे स्वरूप स्पष्ट करा. २०
किंवा
'नटसम्राट' या नाटकांच्या आधारे व्यक्त होणाऱ्या मानवी मुल्यांचा परामर्श घ्या.
३. श्रीनिवास कुलकर्णी यांच्या 'डोह' या ललित लेखसंग्रहाची वैशिष्ट्ये सांगा. २०
किंवा
'डोह' या ललित लेखसंग्रहाची भाषिक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
४. इंदिरा संत यांच्या 'मृदंगंध' मधील आत्मचरित्रात्मक लेखांचे स्वरूप स्पष्ट करा. २०
किंवा
मृदंगंध मधून इंदिरा संत यांनी मानवी नाट्यातील कोणती गुंता-गुंत स्पष्ट केली आहे. ते लिहा.
५. प्रत्येक गटातील एक टिप लिहा :-- २०
'अ' गट (१) नटसम्राट मधील 'कावेरी' ही व्यक्तीरेखा
(२) नटसम्राट मधील 'नलू' ही व्यक्तीरेखा
'ब' गट (१) 'प्रेमा तुझा रंग कसा' मधील बब्बड
(२) 'प्रेमा तुझा रंग कसा' मधील निळूभाऊ
'क' गट (१) 'डोह' मधील 'रात दिवा भीतीची' मधील प्रसंगवर्णन
(२) 'वारा वाहे रुणझुणा' मधील 'संध्याकाळ'
'ड' गट (१) 'झरा आठवणीचा' मधील निसर्गरम्यता
(२) 'ओवी मी गं गाते' या लेखाची भाषाशैली.

(३ घंटे)

(कुल अंक : १००)

१. निम्नलिखित अवतरणों की सन्दर्भ-सहित व्याख्या कीजिए :

२७

(क) "मैंने यह भार अपने ऊपर ले तो लिया, पर मुझमें उसे सँभालने की शक्ति नहीं है। लोग जो सलाह देते हैं, वही मेरा आधार है। आपको भी जो कुछ त्रुटी दिखाई दे, वह कृपा करके बता दीजिए। इससे मेरा उपकार होगा।"

अथवा

"दो घंटे उसने यह सोचने में काटे कि कहां जाऊँ ? लज्जा, खेद, घृणा, अपमान ने मिलकर उसके पैरों में बड़ी-सी दल दी।"

(ख) "ले जा, खूब खा और आशीर्वाद दे। जिसकी कमाई है, वह तो मर गई। मगर तेरा आशीर्वाद उसे जरूर पहुँचेगा।"

अथवा

"अरे यार बजट बिगड़ जायेगा। हृदय में जितनी दया है, पास में उतना पैसा तो नहीं।"

(ग) "गा "जो कालिदास के काम आया हो, उसे ज्यादा इज्जत मिलनी चाहिए। मिली कम है। पर इज्जत तो नसीब की बात है।"

अथवा

"सोने का देश है यह बंगाल। कलकत्ता में सोना ही सोना है। इसीलिए भूख है, इंधन है, धुआं है, आन्दोलन है।"

२. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

३०

(च) 'सेवासदन' उपन्यास की मूल समस्या स्पष्ट कीजिए।

अथवा

'सेवासदन' उपन्यास की सुमन की चारित्रिक विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।

(छ) 'वापसी' कहानी का उद्देश स्पष्ट कीजिए।

अथवा

'दोपहर का भोजन' कहानी की मूल समस्या पर प्रकाश डालिए।

(ज) 'खेल' कहानी के माध्यम से लेखक क्या समझाना चाहते हैं ? स्पष्ट कीजिए।

अथवा

'माँ भारती' निबंध का आशय समझाइए।

३. निम्नलिखित में से किसी एक की सन्दर्भ-सहित व्याख्या कीजिए :

८

(ट) "हमारा कर्तव्य यह है कि कन्याओं को चतुर गृहिणी बनने के योग्य बना दें। उनका आदर समाज करे या नहीं, मैं नहीं कह सकती।"

(ठ) कुंठित होकर उन्होंने उसे देखा और उदासीन हो गए। लेकिन दुनिया दिखावा भी कुछ होता है। हो सकता है, कल यही आदमी बीमार पड़ जाए या इसके घर में किस को रोग घेर ले।"

Con. 281-SM-5676-17.

2

- (ड) 'यह तो बिलकुल ऐसा सवाल है जैसा पिछले दिनों छपी एक कहानी में था कि दीदी के पास छप्पन तोले की करधन है या नहीं।'
- (ढ) "उसके अधर वैसे ही लाल है, उसकी बाहे देवदार सी लम्बी है, उसकी छाती चट्टान-सी कड़ी है।"

४. निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए :

१०

- (१) 'सेवासदन' उपन्यास के पदम सिंह की चारित्रिक विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।
- (२) 'अपराध' कहानी की समस्या पर प्रकाश डालिए।
- (३) 'हिमालय' पाठ का आशय समझाइए।

५. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए।

१०

- (१) 'सेवासदन' सुमन की बहन का नाम लिखिए।
- (२) 'सेवासदन' सुमन की माँ का नाम लिखिये।
- (३) 'सेवासदन' में दरोगा का नाम क्या है।
- (४) 'सेवासदन' में भोली का व्यवसाय क्या है ?
- (५) 'कफ़न' कहानी में धीसू के बेटे का नाम क्या है ?
- (६) पोलो-लॉन में बच्चे कौन-सा खेल खेल रहे थे ?
- (७) 'वापसी' कहानी के गजाधर बाबू के कितने बच्चे थे ?
- (८) 'उग्रजी' की माँ का नाम क्या है ?
- (९) गौरा के बछड़े का नाम क्या था ?
- (१०) 'खेल' कहानी के छबि और बबलू कौन-सा खेल खेल रहे थे ?

६. निम्नलिखित विषयों पर टिप्पणियाँ लिखिए :

१५

(त) 'सेवासदन' उपन्यास की शांता।

अथवा

'सेवासदन' उपन्यास का सदन।

(थ) 'गर्मियों के दिन' कहानी का आशय।

अथवा

'उमस' कहानी का उद्देश्य।

(द) 'शनि : सबसे सुन्दर ग्रह' में व्यक्त विचार।

अथवा

हिमालय का महत्व।

(45)

Con. 191-17.

English Literature - Paper - I

SM-5040

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. :** (1) All questions carry equal marks.
(2) Figures to right indicate full marks.

1. Write short notes on any **four** of the following : 20
- (a) Setting
 - (b) Psychological Novel
 - (c) Short story
 - (d) Picaresque Novel
 - (e) Ballad
 - (f) Dramatic Monologue
 - (g) Chorus
 - (h) Tragedy.
2. (a) Critically comment on the plot-structure of Jack London's *The Call of the Wild*. 20
OR
(b) Comment on the characterization in R. K. Narayan's novel *The Man Eater of Malgudi*.
OR
(c) Write short notes on any **two** of the following :
(i) Significance of the title *The Call of the Wild*
(ii) Character of Buck
(iii) Plot of *The Man Eater of Malgudi*
(iv) Character of Nataraj.
3. (a) Comment on the central theme in Oscar Wilde's *The Importance of Being Earnest*. 20
OR
(b) Evaluate King Oedipus as a tragic hero in Sophocles's *Oedipus Rex*.
OR
(c) Write short notes on any **two** of the following :
(i) Character of Jack Worthing
(ii) Plot of *The Importance of Being Earnest*
(iii) Role of Chance in *Oedipus Rex*
(iv) Character of Creon.
4. (a) Write a critical note on any **one** of the following : 10
(i) Themes in Irving's *Rip Van Winkle*
(ii) Characterization in Maugham's *Luncheon*
(iii) Central theme in O'Henry's *The Gift of Magi*.

[TURN OVER

Con. 191-SM-5040-17.

2

- (b) Write a critical note on any one of the following : 10
 - (i) Significance of title *An Old Man With Enormous Wings*
 - (ii) Various themes in *The Happy Prince*
 - (iii) Tragic tone in *The Telephone Call*.

- 5. (a) Write a critical appreciation of any one of the following : 10
 - (i) *Keats' Ode to Nightingale*
 - (ii) *Ezekiel's Soap*
 - (iii) *Scott's Lochinvar*.

- (b) Write a critical appreciation on any one of the following poems : 10
 - (i) *Blake's Piping Down the Valleys Wild*
 - (ii) *Milton's On His Blindness*
 - (iii) *Browning's My Last Duchess*.

Con. 270-17. Ancient Indian Culture - (Paper-I) SM-5892

(3 Hours)

[Total Marks : 100]

- N.B. :** (1) Answer any **two** questions from **Section I**.
 (2) Answer any **two** questions from **Section II**.
 (3) **All** questions carry **equal** marks.
 (4) Question Nos. **5** and **10** are **compulsory** and carry **10** marks.

Section I

1. Define archaeology and write a note on its scope.
2. What are the various exploration methods in archaeology ?
3. Write a note on three streams in archaeology with special reference to Indian Proto History.
4. Assess contribution of archaeology as a tool of cultural history with special reference to study of Mythology.
5. Write Short Note on any **ONE** of the following :—
 (a) Archaeology and History (c) Sopara
 (b) C 14 dating method (d) Nevasse

Section II

6. Define Museology and write a note on its aims and objectives.
7. Write a note on various functions of Museums emphasizing Documentation of objects.
8. Elaborate the role of Museum in research with appropriate examples.
9. What is permanent exhibition ? Explain with appropriate examples.
10. Write Short Note on any **ONE** of the following :—
 (a) Types of Museums (c) Outreach programmes
 (b) Acquisition of Objects (d) Temporary Exhibitions

Con. 270-SM-5892-17.

2

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

- सूचना : (१) पहिल्या विभागातील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
 (२) दुसऱ्या विभागातील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
 (३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 (४) प्रश्न क्रमांक ५ आणि १० अनिवार्य आहेत आणि त्यांना १० गुण आहेत.

विभाग १

१. पुरातत्त्वशास्त्राची व्याख्या द्या आणि त्याची व्याप्ती यावर नोंद लिहा.
२. पुरातत्त्वशास्त्रातील गवेषणाच्या विविध पद्धती कोणत्या ?
३. प्रागैतिहासिक काळाच्या विशेष संदर्भात पुरातत्त्वशास्त्राचे तीन प्रवाह यावर नोंद लिहा.
४. पुराकथांच्या अध्ययनाच्या विशेष संदर्भात सांस्कृतिक इतिहासाचे साधन म्हणून पुरातत्त्वशास्त्राच्या योगदानाचे मूल्यांकन करा.
५. टीप लिहा (कोणत्याही एकावर) :--
 (अ) पुरातत्त्वशास्त्र आणि इतिहास (क) सोपारा
 (ब) C 14 कार्बन डेटिंग (ड) नेवासे

विभाग २

६. वस्तुसंग्रहालयशास्त्राची व्याख्या द्या आणि त्याची उद्दिष्टे आणि लक्ष्ये यावर नोंद लिहा.
७. वस्तूच्या दस्तऐवजीकरणावर भर देऊन वस्तुसंग्रहालयाची विविध कार्ये यावर नोंद लिहा.
८. योग्य उदाहरणांसहित संशोधन क्षेत्रातील वस्तुसंग्रहालयाची भूमिका स्पष्ट करा.
९. कायमस्वरूपी प्रदर्शन म्हणजे काय ? योग्य उदाहरणांसहित स्पष्ट करा.
१०. टीप लिहा (कोणत्याही एकावर) :--
 (अ) वस्तुसंग्रहालयांचे प्रकार (क) संपर्क कार्यक्रम
 (ब) वस्तूचे ताब्यात घेणे (Acquisition of Objects) (ड) तात्पुरती प्रदर्शने

F.Y.B.A.

May
2017

P4-Exam.-1st Half-2017-39
Con. 186-17.

Sanskrit Literature (Paper-I)

SM-5713

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. : (1) Figures to the right indicate full marks.
(2) Answers to the two sections should be written in the same answer book.

Classical Sanskrit Literature : Drama and Poetry.

Section I / विभाग १

(Drama – दूतवाक्यम्, कर्णभारम् – 50 Marks)

1. Translate and Annotate any one from Group A and any one from Group B :- 12

'अ' विभागातून कोणत्याही एकाचे आणि 'ब' विभागातून कोणत्याही एकाचे सटीप भाषांतर करा :-

- A/अ (i) कृष्णापराभवभुवा रिपुवाहिनीभ -
कुम्भस्थलीदलनतीक्ष्णगदाधरस्य ।
भीमस्य कोपशिखिना युधि पार्थपत्त्रि -
चण्डानिलैश्च कुरुवंशवनं विनष्टम् ॥
(ii) श्रुत्वा गिरं भगवतो विपुलप्रसादा
निर्धावितोऽस्मि परिवारिततोयदौघः ।
कस्मिन् खलु प्रकुपितः कमलायताक्षः
कस्याद्य मूर्धनि मया प्रविजृम्भितव्यम् ॥

- B/ब (i) अन्योन्यशस्त्रविनिपातनिकृत्तगात्र -
योधाश्ववारणस्थेषु महाहवेषु ।
क्रुधदान्तकप्रतिमविक्रमिणो ममापि
वैधुर्यमापतति चेतसि युध्दकाले ॥
(ii) गुणवदमृतकल्पक्षीरधाराभिवर्षि
द्विजवर!रुचितं ते तृप्तवत्सानुयात्रम् ।
तरुणमधिकमर्थिप्रार्थनीयं पवित्रं
विहितकनकशृङ्गं गोसहस्रं ददामि ॥

2. Explain with reference to the context any one from Group A and any one from 10 Group B:-

'अ' विभागातून कोणत्याही एकाचे आणि 'ब' विभागातून कोणत्याही एकाचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :-

- A/अ (i) सत्त्वाधिकेषु वचनीयपराक्रमाः स्युः ।
(ii) सम्बन्धो बन्धुभिः श्रेयाँल्लोकयोरुभयोरपि ।
B/ब (i) युधिष्ठिरादयस्ते मे यवीयांसस्तु पाण्डवाः ।
(ii) हतेषु देहेषु गुरा धरन्ते ।

[TURN OVER

50

3. Write paragraphs on any one from Group A and any one from Group B :- 16
 'अ' विभागातून कोणत्याही एकावर आणि 'ब' विभागातून कोणत्याही एकावर परिच्छेद लिहा :-
 A/अ (i) Background of 'दूतवाक्यम्'
 'दूतवाक्यम्' ची पार्श्वभूमी
 (ii) वासुदेवाचे चरित्र
 Character of वासुदेव
 B/ब (i) नान्दी of 'कर्णभारम्'
 'कर्णभारम्' ची नान्दी
 (ii) Character of इन्द्र
 इन्द्राचे व्यक्तिचित्र
4. Explain the dialogue between दुर्योधन and काशुकीय. 12
 दुर्योधन-काशुकीय संवाद स्पष्ट करा.
 OR/अथवा
 Explain the Episode of अस्त्रप्राप्ती in detail.
 अस्त्रप्राप्तीचा वृत्तान्त सविस्तर स्पष्ट करा.

Section II / विभाग २

(Poetry – नीतिशतकम्, रघुवंशम् (Selected Portion) – 50 Marks)

5. Translate and Annotate any one from Group A and any one from Group B :- 12
 'अ' विभागातून कोणत्याही एकाचे आणि 'ब' विभागातून कोणत्याही एकाचे सटीप भाषांतर करा :-
 A/अ (i) केयूरा न विभूषयन्ति पुरुषं हारा न चन्द्रोज्ज्वला
 न स्नानं न विलेपनं न कुसुमं नालङ्कृता मूर्धजाः ।
 वाण्येका समलङ्करोति पुरुषं या संस्कृता धार्यते,
 क्षीयन्ते खलु भूषणानि सततं वाग्भूषणम् भूषणम् ॥
 (ii) शशी दिवसधूसरो, गलितयौवना कामिनी,
 सरो विगतवारिजं, मुखमनक्षरं स्वाकृतेः ।
 प्रभुर्धनपरायणः, सततदुर्गतः सज्जनो,
 नृपाङ्गणगतः खलो, मनसि सप्तशल्यानि मे ॥

- B/ब** (i) शैशवेऽभ्यस्तविद्यानां यौवने विषयैषिणाम् ।
वाधर्दके मुनिवृत्तीनां योगेनान्ते तनुत्यजाम् ॥
रघूणामन्वयं वक्ष्ये तनुवाग्विभवोऽपि सन् ।
तदुणैःकर्णमागत्य चापलाय प्रचोदितः ।
- (ii) ज्ञाने मौनं क्षमा शक्तौ त्यागे श्लाघाविपर्ययः ।
गुणा गुणानुबन्धित्वात्तस्य सप्रसवा इव ॥
अनाकृष्टस्य विषयैर्विद्यानां पारदृश्वनः ।
तस्य धर्मस्तेरासीद् वृध्दत्वं जरसा विना ॥

6. Explain with reference to context any one from Group A and any one from Group B:- 10

'अ' विभागातून कोणत्याही एकाचे आणि 'ब' विभागातून कोणत्याही एकाचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :-

- A/अ** (i) मा ब्रूहि दीनं वचः ।
(ii) छायेव मैत्री खलसज्जनानाम् ।

- B/ब** (i) मणौ वज्र समुत्कीर्णे सूत्रस्येवास्ति मे गतिः ।
(ii) आत्मकर्मक्षमं देहं क्षात्रो धर्म इवाश्रितः ।

7. Write paragraph on any one from Group A and any one from Group B :- 16

'अ' विभागातून कोणत्याही एकावर आणि 'ब' विभागातून कोणत्याही एकावर परिच्छेद लिहा :-

- A/अ** (i) मानशौर्यपध्दतिः ।
(ii) Date and life of भर्तृहरी.
भर्तृहरीचा काळ आणि जीवन

- B/ब** (i) नान्दी of 'रघुवंशम्'
रघुवंशाची नान्दी
(ii) Virtues of King Dilip
दिलीप राजाचे गुणविशेष

8. Explain सज्जनपध्दतिः and दुर्जनपध्दतिः in नीतीशतक. 12
नीतीशतकातील सज्जनपध्दती आणि दुर्जनपध्दती स्पष्ट करा.

OR/अथवा

Write a detailed note on 'महाकाव्यलक्षणानि'.

'महाकाव्यलक्षणानि' ह्यावर सविस्तर टीप लिहा.

(3 Hours)

[Total Marks : 100

(Written : 95 + Orals : 05

- N.B. :** (1) Use of dictionary is not allowed.
 (2) Answer all questions in French except Q. No.5.
 (3) Figures to the right indicate full marks. (Written : 95 + Orals : 05)

Texts : 1. **Choix de poèmes du XIX siècle.**
 2. **Chatterton – Alfred de Vigny.**

1. Appréciez UN des poèmes suivants 15
 - (i) Le Lac – Lamartine
 - (ii) Ma Bohème – Rimbaud
 - (iii) La Tristesse – Musset.

2. Répondez aux questions suivantes (2 de votre choix) 20
 - (i) D'après les poèmes et les poètes que vous avez étudiés, analysez les traits caractéristiques du Romantisme.
 - (ii) Etudiez le thème de l'amour paternel dans la poésie de Victor Hugo.
 - (iii) La poésie symboliste a atteint son apogée avec l'oeuvre de Rimbaud. Commentez.
 - (iv) Appréciez le rôle des correspondances dans la poésie de Baudelaire.

3. Répondez à UNE questions suivantes 15
 - (i) Faites un portrait de Chatterton
 - (ii) Quels sont les traits caractéristiques du théâtre romantique ? Elaborez-les en donnant les exemples de la pièce 'Chatterton' d'Alfred de Vigny.

4. Répondez aux questions suivantes (2 de votre choix) 20
 - (i) Quel est le rôle des personnages secondaires dans la pièce 'Chatterton' de Vigny ?
 - (ii) Etudiez le thème de l'amitié dans la pièce 'Chatterton' de Vigny.
 - (iii) Appréciez une scène de votre choix de la pièce 'Chatterton' de Vigny.
 - (iv) Etudiez la pièce 'Chatterton' de Vigny comme un drame de la pensée.

5. Traduisez en anglais. 10

Avant son arrivée chez nous, Germaine avait travaillé dans une fabrique et par conséquent n'était pas bien versée dans l'art de la cuisine. Un matin nous allions manger des oeufs à la coque mais la pauvre Germaine ne savait pas les préparer. Ma femme lui a expliqué que c'était simple comme bonjour; qu'il fallait mettre un oeuf dans de l'eau bouillante et le faire cuire pendant trois minutes et demie. Au bout d'une demi-heure la brave fille est entrée pour nous apporter les oeufs. Hélas, ils étaient très durs. - Que vous êtes stupide!, s'est écriée ma femme. Je vous ai dit que trois minutes et demie suffiraient. - Qui, madame; a répondu Germaine, mais puisqu'il y en avait quatre, j'ai cru qu'ils devaient rester quatorze minutes dans l'eau.

6. Ecrivez une composition sur UN des sujets suivants (200 mots) 15
 - (i) L'anniversaire de mon frère
 - (ii) A la campagne
 - (iii) L'importance de l'éducation.

F.Y.B.A

Urdu Literature

(Paper - I)

(3 Hours)

SM-5213

[Total Marks : 100

May
2017

Con. 182-17.

N.B. :

ہدایت!۔ ہر جواب سے پہلے متعلقہ سوال غور فرمائیے۔

Q. No.

Marks

سوال ۱۔ اردو نظم کے نثری اور فنّی خوبیوں کو سالکوں کے ذریعہ اجاگر کیجیے۔

یا
اردو نظم کے تاریخی منہج پر کیجیے۔

سوال ۲۔ مختصر افسانہ عوامی زندگی سے براہ راست دستہ رکھتا ہے۔

یا
حوار بالکل روشنی میں افسانے کے فنّی لوازم بیان کیجیے۔

یا
اردو افسانے کے تاریخی پس منظر کا جائزہ لیجیے۔

[TURN OVER

(54)

سوال ۳ (الف) حالی نے عورتوں کی مطلوبیت، ذہنی پیمانہ نگاری کے اسباب اور ان کی سماجی حیثیت کو اپنے لکھنؤ کا موضوع بنایا۔
 قول بالا کی روشنی میں حالی کی تلم گٹاری کا جائزہ لیں۔

یا
 اگر اللہ نادر کے لیے اس کی خدمات کا جائزہ لیں۔

سوال ۳

(ب) علی عباس حسینی کی امانت نگاری کا مفیدی جائزہ لیں۔

یا
 "راجندر سنگھ بیدی کے اپنے امانتوں میں زندگی کے نیم تاریک گوشوں پر روشنی ڈالنے سے" درج بالا قول کی روشنی میں بیدی کے امانت نگاری کا جائزہ لیں۔

یا
 مڈرم ذیل سے کسی ایک نظم کی جو اسن اجاڑ لیں۔

سوال ۳
 (الف)

۱۔ مہر سے خطاب ۲۔ نشاط امید ۳۔ فرخی لطیفہ

(ب) مڈرم ذیل امانتوں سے کسی ایک امانت کا مفیدی جائزہ لیں۔

۱۔ حق نمک ۲۔ نوردوار ۳۔ گرم کوٹ

Q. No.

Marks

سوال نمبر (الف) مذکورہ ذیل سے کسی ایک بند کو وضاحت کیجیے۔

۱۔ وہ علم اور حکمت کے بانی جن کی تحقیقات سے - ظاہر ہوئے عالم میں اسرار زمین و آسمان کیا محول کھلے یہ سب انھیں ملزور اور لوہوں کے تھے۔ سبحانہماؤں نے جنھیں خونِ حلیہ سے بان

۲۔ دیکھا جب عالم الصاف کا رنگ

ان کو خود آنے لگا آپ سے ننگ

خوبیاں اپنے جھنڈے میں لٹیں

ان پہ نام کرنے لگے خود نغریب

۳۔ مجھ پہ کچھ وصف عتاب آپ کو اے جانِ بینیں ناک پہ نام ہے ورنہ میں سلیمان نہیں

جب ہا صاف یہ میں نے کہ جو ہو صاحبِ فہم تو نکالو دل نازک سے یہ شبہ یہ وہم

سیرے اسلام کو ایک نصیب مافیٰ سمجھو
پائیس کے بونی کہ تو کھڑے کھڑے کھڑے کھڑے

[TURN OVER

Q. No.

Marks

(ب) مذکورہ ذیل کے کسی دو عبارت کا مفہوم واضح کیجیے۔
 ۱۔ میں ایک اجنبی عورت کو اپنے گھر پر نقاب دیکھنے کے پہلے تو جھجھکا۔ مگر
 جب میں نے دیکھا کہ اس کی ساری خوبیاں مجھ کی طرف مبذول ہے، تو میں اسے حجاب
 اور ٹھیکرٹ کا بری طرح شکار ہو کر بیٹیم کے پلنگ کی طرف بڑھ گیا۔ وہ بھی
 ٹھیکرٹ کے اٹھنے سے بھاگتی تھی۔ میں نے ان سے پوچھا کہ کیوں خیریت تو ہے؟ میرے اس معرور سے
 سوال پر وہ ”بھیا“ کہہ کے بچوں کی طرح بھوٹ بھوٹ کر رونے لگیں۔

۲۔ بیچ سویرے جب چڑیاں سیٹھے سروں میں چہلنا شروع کر دیتیں، مسجدوں کی
 اذان اور مہذروں سے گھنٹوں کی آواز سنائی دیتی، انھیں مذکے طاق تک آنا۔ اپنی
 دیوی کے حجرے پر سب سے پہلے نگاہ کرتا۔ ہاتھ جوڑ کر سلام کرتا اس کے حجرے
 کی کسرت سے خوش ہو کر اپنے سینے سے نئے نئے طرح کی توہن محسوس کرتا اور دنیا کے
 بے کوئی نادر دیر تیار کرنے چلا جاتا تھا۔

۳۔ وہ ان عورتوں کو گھروں میں آباد کرنے کی تلقین کیا کرتا اور انھیں ایسا مرتبہ دینے کی
 دہیرنا کرتا جو گھر میں کسی بھی عورت کسی بھی ماں، بیٹی، بہن یا بیوی کا دیا جاتا ہے۔ گھر
 وہ کتاب۔ انھیں اشارے اور ناپے سے بھی ایسی باتوں کی یاد نہیں دلاتی جاپے جو
 ان کے ساتھ ہوئے۔ کیوں کہ ان کے دل زخمی ہیں۔ وہ نازک ہیں، چھوٹی موٹی
 کی طرح ہاتھ لگاؤ تو کھلا جائے۔

1997-98

57

F.Y.B.A.

Page - 57